

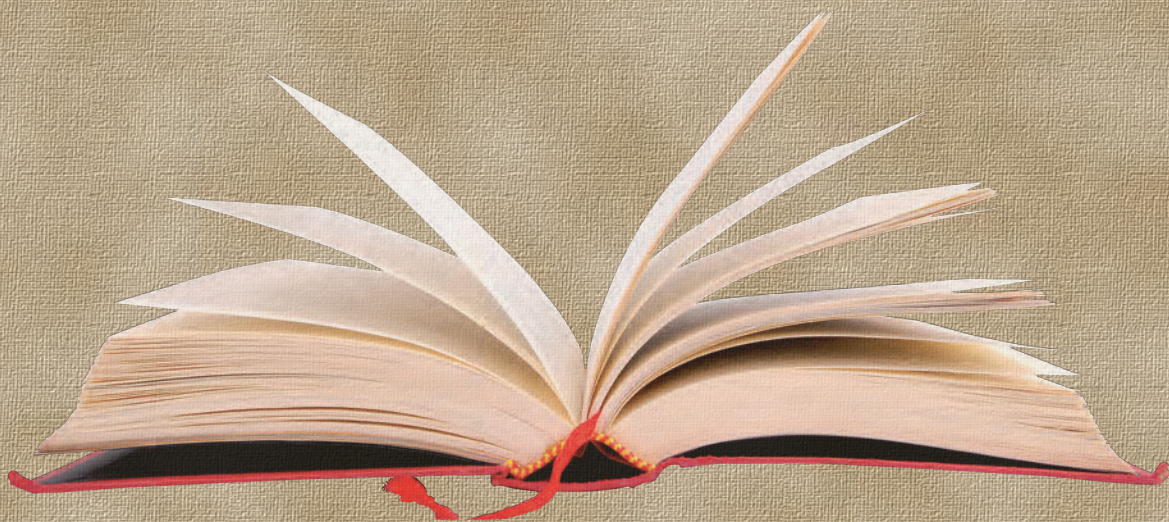
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ВОСПИТАНИЕ

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВНА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА

год. 9, бр. 13, Штип 2014

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика

Штип, 2014

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика
год. 9, број 13
2014 год.

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Емилија Јаневиќ-Ивановска
доц. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:

проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Владо Петровска
доц. д-р Трајче Стојанов
пом.асс. м-р Јадранка Рунчева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Деспина Сивевска

Главен уредник и одговорен уредник – Editor in Chief:

проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева

Јазично уредување - Language Editor:

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување – Technical Editing:

Славе Димитров
Благој Михов

Рецензенти:

проф. д-р Снежана Јованова-Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Зоран Здравев

Редакција и администрација – Editorial Office:

Бистра Василева-Ушинова
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип,
Р.Македонија
e-mail: vospitanie@ugd.edu.mk
++389 32 550 500

СОДРЖИНА

д-р Блаже Китанов Македонија е судбина на светот - светот е судбина на Македонија	5
д-р Снежана Мирасчиева Рефлективноста на одделни теориски учења врз моделирање на ефективна воспитно-образовна комуникација	11
д-р Емилија Петрова-Горѓева Фактори на меѓучовечкиот однос - како императив за успешно воспитно делување	19
д-р Владо Петровски, м-р Даниела Коцева Семејното насилство - социјална појава на денешницата	35
д-р Кирил Барбареев Иницијалното образование на воспитувачите и учителите во Холандија - Педагошки факултет (PADAGOGISCHE ACADEMIE) во Гронинген	43
д-р Снежана Јованова-Митковска Стручни, научни трудови - методолошки упатства	55
д-р Снежана Ставрева - Веселиновска Ставови на студентите од студиската програма Биологија на Факултетот за природни и технички науки за својата практична оспособеност за реализирање на настава по биологија во деветгодишното основно образование	67
д-р Драгана Кузмановска, м-р Снежана Кирова, м-р Биљана Петковска Три методи за учење на новите генерации	87
Бисера Петковска, д-р Благој Делипетрев, д-р Зоран Здравев Масовни отворени онлајн курсеви (MOOK)	95
м-р Ленче Насев, м-р Саша Павловиќ Компаративна анализа на курикулумот во Република Македонија и Република Српска на примерот: анализа на наставните програми по музичко од I до III одделение	105
м-р Даринка Маролова Модерни наставни принципи во наставата по германски како странски јазик	117

УДК: 37 092. 64

Стручен труд
(Professional paper)Проф. д-р Блаже Китанов
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за образовни науки

МАКЕДОНИЈА Е СУДБИНА НА СВЕТОТ - СВЕТОТ Е СУДБИНА НА МАКЕДОНИЈА

Уважени дами и господа¹,

Судбината на овие македонски простори, меѓу другото, е оквалификувана како една од најмистичните и најконтроверзни во општата историја и судбина на човештвото, посебно на Балканот.

Препознатлива како **светлосен трагизам** или како **црн оган** или **црно сонце** што започна да светка од очните дна на Самоиловите војници, за потоа да се запали со поетските факли на Климент Охридски и Григор Прличев, на Рајко Жинзифов и Константин Миладинов и, конечно, силно да се разгори и распламти во Народноослободителната борба и **Белите мугри** на Рацина, својот светло-темен пат ќе го продолжи и во една од најгрозоромните битки што се одигра меѓу крвта и стихот на еден од најмаркантните поети на овој народ - **Ацо Шопов**.

Таа битка или драма, таа игра без здив што ќе го прогони Шопова уште „од утробата мајчина, од првите зачетоци, најнесвесните“ („Во сонот на црната жена“). Што ќе започне со неговото раѓање, па ќе го притисне крвкото тело на детето и ќе се втисне во елегичните тонови на гимназиската „**Тетратка за писмени состави**“ (1937-1940), ќе продолжи да живее низ поетскиот блесок на **ОЧИТЕ** на Цена/Луња (Вита Поп-Јорданова) – „**На Кара-Даг**“ и Вера – „**Љубов**“, „**Очи**“ - за да се спои со зраците на нашето и афричкото црно сонце чија светлина темна ќе ја поврзе судбината на Штип со Жоал, на Исарот со Мамел, на Македонија со светот и на светот со Македонија.

Таа игра без крај и жед за трагање по нови невозможности во кои сè се раѓа и сè се гаси истовремено; игра која личи на „див апеж во крвта со себе што спори“, игра што личи на лузна од желби и страсти и грозоромен лет кон висините на недосегливата убавина, од првото поетско крштавање. „**Пијаница**“ (1937), па сè до последната разделба „**Патување во родниот крај - средба со светот**“ (1980), на најбизарен начин ќе се израмни со

1) Беседа за Ацо Шопов, по повод 90 години од раѓањето (20.12.1923, Штип – 20.12.2013, Скопје). Градска библиотека “Браќа Миладиновци”, Скопје, 17.12.2013

бурната егзистенцијална и творечка врвица на Шопов што се вика - **н е б и д н и н а**.

Оттука, при толкувањето/разбирањето на поезијата на Ацо Шопов, првенствено треба да се тргне од лексичката тријада (**песна–земја–жена**) содржана во третата песна од циклусот „**Црно сонце**“:

„О песно, земјо, жено, о живот и смрт ведно“ (ГП).

На тие три феномени Ацо Шопов ќе им го посвети сиот свој живот, сета своја љубов и борба. Притоа, и песната–зборот, и земјата-татковината, и жената-љубовта ќе бидат сфатени како небиднина, што ќе стане еден вид *cirkulus virtuosus*: небиднина -не/биднина. „Ацо Шопов со тоа потврдува дека кај ретките и исклучителните поети постои барем една книга, песна, стих или макар само една метафора, која најсеопфатно го детерминира нивниот поетски свет и врз чии темели се гради потем целокупната градба на нивната поезија. Таа книга, таа песна, таа метафора кај нашиот поет е небиднината која има еден вид персонално-ацошоповско значење“ . (Старделов, Антеј...210).

Должни сме и овој пат тоа накусо да го објасниме. Имено, најпрво, ејдетската слика или причина на небиднината се открива во потресната семејна драма на поетовите родители, во песните на неговата мајка, потпишани со иницијалите Н.К. (Несташлива Коцка) - Несреќна Коцка и во она чудовишно детство со крвјосани очи кои со митскиот лик на стоглаво чудовиште („Патување во родниот крај - средба со светот“) ќе го прогонуваат до последниот здив од неговото бегство низ небиднината („Езеро на животот“).

Подоцна, од Пешкупеа до Козјак, преку Готен и Беласица до Кушкули и назад, во петрифицираните склопови од усната поетска традиција и амблематизираните натуралистички слики на програмските борбени песни, таа небиднина ќе се разгласи со „Маршот на Третата македонска ударна бригада“ и со екскламативниот и профетски тон на *борба и сон* („Песни“,1944), ќе се развие како флуид низ контрастните слики „Во родната куќа“ и посебно во „Мечтаење крај брегот на езерото“ („Стихови за маката и радоста“) за да се разлее со *тишината* и *ветрот* преку парадоксалните слики што кореспондираа со светот на *poetesmaudits* (проколнатите поети) да станат персонален творбен знак во поезијата на Шопов, за да се закани таа (н е б и д н и н а т а) со трите инсулти од 1964, 1968, 1969 год. низ симболистичките и метафизичките транспозиции на жената и крвта, на стеблото и телото, на огнот и пепелта, и најнакрај да се завојува со неа, со таа небиднина од април 1979 год., па сè до истиот

април 1982 год., кога крвта својот страотен пир ќе го пирува и, конечно, небиднината ќе триумфира.

До излегување на последен мегдан со небиднината, до појавата на трите инсулти, или ако сакате во периодот на создавањето на „**Стихови за маката и радоста**“ (1952) на „**Слеј се со тишината**“ (1955) и „**Ветрот носи убаво време**“ (1957) небиднината, посебно во однос на творечкиот чин, се јавува во својот интуитивен облик. Но, книгите што следат „**Небиднина**“ (1963) и „**Гледач во пепелта**“ (1970) се указателни како предупредување и за личниот и национален профетизам на Ацо Шопов. Во тој контекст небиднината е парадигма во однос на жената/љубовта, зборот/песната, татковината - земјата, во однос на љубењето – пеењето - постоењето. Низ своевидните архетипски слики на крвта, огнот, пепелта, црното сонце и митскиот говор на минатото-нашиот поет ќе укажува и ќе ги предупредува генерациите на опасност од национална и етничка неделивост, но истовремено со своевидниот профетски глас ќе инсистира на љубов и борба, ќе повикува на **Истрајување**.

Значи, како што Мајаковски и Блок, Бодлер и Маларме сиот живот развиваа една тема, така и нашиот поет ќе ја развива небиднината како единствена психогена и космогена тема што ќе стане магистрална поетска парадигма во сета негова поезија. Таа матична парадигма, со другите сродни и клучни парадигми/класи (*зборот, огнот, пепелта, каменот, дрвото, водата*), за цело време ќе ја преферира Гетеовската аксиома дефинирана во поезијата на Шопов како остварување низ неоствареност или **stirb und verde** (умри и настани) или **Во живот низ смрт** („Сонцето и телото“), а со истакнување на оној филозофски став дека „*Подолг е од животот до човека патот*“ („Љубовта на огнот“).

Затоа и овој пат сакаме да потсетиме на онаа прекрасна лирска сентенца **Поетите ќе умрат тогаш кога и нивната песна** и како секвенца од големиот профетски чин во поезијата на Шопов силно ќе гласи и денес за да нè потсети и упати на најденотативниот говор во *Дрво на ридот*, преку кој повторно се актуализира проблемот на *Гледачот* за етничката неделивост на поетовата и наша најголема неостварена љубов - Македонија: „**Млад сум, а душата ми е остарена. Од љубовта моја неостварена, љубовта, Македонија**“ („Оздравување на болниот“). Па дури и кога беше на афричкиот континент, кога беше далеку од татковината, тој се враќаше на својата антејска почва, на своите езера на животот за да се напие вода, да го закрепне телото, да го возобнови духот и пак како Пегаз да се врати назад. И додека за другите тоа беше бесцелен лет, за нашиот поет тоа претставуваше највисока смисла на животот, зашто преку откривањето на родината, тој го откриваше светот, а откривајќи го светот ја откриваше

родината. А љубовта кон татковината, пак, како и големиот Блок, ја израмнуваше со љубовта кон жената:

*„Татковино, песно недопеана, песно неспокојна
 Ти си покрај мене најверна жена,
 смисла очовечена,
 вистина позната, а никому недоречена и докрај
 разгласена.
 /Татковино, песно недопеана, песно неспокојна
 крвта и нас ќе не спаси!
 Но не крвта на разделбата и омразата,
 крвта со омрази и гнев заградена
 /туку онаа крв која жената ја жртвува за мажот
 мажот за жената и синот,
 а синот заедно со нив за татковината
 од која сите ќе пламтине како од најчисто вино
 Татковино, песно недопеана, песно неспокојна,
 /спокојот во нас ќе го ископаме: ќе го ископаме
 од искони“.*

(„Те спомнам ли“)

Во поетските записи на Шопов го има оној остаток на таинственото и чудесното, оној ненаправен чекор, оној недосегнат збор што се заедно прави неговите стихови да вишнеат во литературата како чин што се случува еднаш во векови. Од неговите стихови постојано нешто воскреснува, нешто ново одекнува, говори и се чита. „Поезијата на Ацо Шопов е изненадувачки тешка лектира, тешка за дешифрирање, неподобна за читател што се брза“ (Јон Деаконеску) Најдобро е пред неа, пред неговите стихови и песни, на пр. пред *Времето невреме вистинско е време*, пред стиховите за *тишината*, за *убавината*, за *огнот и зборот*, за *небиднината*, за *црното сонце или за песните посветени на жената сињарка-мулаткиња* и многу други - достоинствено да се молчи. Колку повеќе се чита и препрочитува поезијата на Шопов, колку повеќе таа станува дел од нашиот живот-толку повеќе таа има исцелително дејство, има лечебна моќ. Тоа е посебна тема за разговор и анализа во неговото творештво.

За Ацо Шопов човекот е пред сè и над сè. За Шопов човекот е безмерно голем, поголем од океанот, зашто човекот е една бескрајна бездна: *(Човеку) птицо преправена во ѕвезда, кој мисли дека те сфатил не знае што е тоа бездна.*

„Најголемиот поет е видовит“ (Волт Витман)

Најпосле, Ацо Шопов уште во 1964 година по повод 20 години од формирањето на Третата македонска ударна бригада ќе ја испее песната *Голема е твојата песна*. Во неа Шопов пее:

*„Јас знам дека за неа, родината, често и од сонот
крадеме,
и дека во секакви распри сме често,
но не знам зошто јанса не јаде дека ќе ја
раздадеме,
туку да и најдеме во нас и под сонцето место“.*

А во последната битка со небиднината кога неподвижното и закоравено тело на поетот три тешки години ќе ја преживува и доживува истата судбина на мајка си, вистинските познавачи на Шопов, на неговата поезија, а особено на говорот на неговите ОЧИ знаеја да прочитаат и слушнат дека тој не беше исплашен од смртта, ами беше загрижен и исплашен за судбината на Македонија, за она дете што доаѓа и треба да биде **„признато и прифатено од сето човештво, како добрина и Македонија“ („Езеро на животот“)**.

14 декември 2013 г. Штип

Благодарам

